1914 1918

1914 -1918 ▪ Az első világháború fotókon és az emlékezetben

„1914. június 29-én reggel ért ide a rémhír, hogy Sarajevóban előtte levő napon a trónörökös párt, Ferenc Ferdinándot és nejét Cotek Zsófiát a szerbek meggyilkolták. Megborzadtam a hír hallatára, annak borzalmas következményeire gondolva, de nem akartam, nem tudtam elhinni. Ezért, nehogy céltalan izgalmat okozzak nem említettem fel a prédikációban, bár erős kísértésnek voltam kitéve. Istentisztelet után megerősítést nyert a hír s széltében tárgyalták azt részleteivel együtt, a nyert telefon-értesítés nyomán. Szinte előre láttuk, hogy ezen, borzasztó kettős gyilkosság politikai színezetű s nem maradhat megtorlás nélkül. Sejtelmünk beteljesülése nem váratott sokáig magára. Még egy izgalommal teljes hónap sem múlt el, július 26-án Nyéki Mihály, szekszárdi polgár, a megye megbízásából, meghozta a rendeletet a mozgósításról. Még aznap este iskolaszéki gyűlést tartottunk, mivel iskolaszéki tagok is voltak érdekelve, összeszámoltunk, a pénztárossággal mást bíztunk meg. Július 27-én volt az első bevonulás. Lelkesen jó kedvvel búcsúztak, azon reményben, hogy 6 hét alatt végeznek a megtorló művelettel, a szerbekkel. Ment is volna, ha a hatalmak bele nem avatkoznak, a mi dolgunkba. De nem így történt.

Egymás után jöttek a behívók, kiürült a falu, a munkáskéz, a férfiak el lettek vonva, a nőkre került az őszi munka, a szántás-vetés, nem volt kenyérkereső, megszaporodott a panasz és nyomorúság. Hírek jöttek a sebesültekről, hősi halálról. Rengeteg levelezés indult meg. Mindenki hírt várt hadba levő övéitől. Megostromolták a plébániát levelek írására, elolvasása és megmagyarázásra. Megtelt a templom ájtatoskodókkal, övéik életéért könyörgőkkel, hősi halottat megsiratókkal, érettük sz. misét föláldozókkal. Jöttek mentek a hadban lévők. Egyre szaporodtak az áldozatok s velük a bánat, keserv, vigasztalanság egykedvűség és közöny, mik évről-évre gyarapodtak. Fokozódott mindez 4 éven keresztül.

Az őrlési jegyrendszer behozatala, gabona kiporciózás, rekvirálás gyarapította a kedvetlenséget, elkeseredést. Megkezdődött a gabona elrejtés, eldugás. Sárga- és vörösréz tárgyak be lettek szedve. 1917-ben 5 harang el lett rekvirálva, csak a legnagyobb templomharang maradt meg. A templomorgona homloksípjait be kellett szolgáltatni. A hívek elkedvetlenedtek, ellanyhultak, sokan hitükben meginogtak, mit előmozdított a harcból időnként megérkezettek elégedetlensége s elkeseredettsége. Ily lelki hangulatban fejeződött be a háború. Az apátlan gyerekek elvadultak, a házassági kötelék meglazult. Megkezdődött az összeállások, vadházasságok, meglazult az erkölcs, szenvedett a tanügy. Az evakuáltak az összes tantermeket elfoglalták, hónapokig nem volt tanítás.

Máshol nem lehetett elhelyezni őket, nem volt hely, később az orosz menekülteket, a megszálló szerb csapatokat az óvodákban s privát házakban helyezték el.” [1]

„Édesapám[2]apja elveszett az első világháborúba. A Sümegi szülém ott maradt a két gyerekkel, meg az adóssággal a házon. Édesapám apjáék négyen voltak testvérek. Bocz Pál oda nősült a felesége szüleinek a házához. Vőnek ment. Az apósával csúnyán összevesztek, ezért kellett nekik elkötözni és adósságra házat venni. Úgy tudták megvenni, hogy hat év alatt fizetik ki az árát. A házat lakottan vették meg. Egy sánta ember lakott benne, annak nem volt családja. Olyan *kupic* féle ember volt, mindenféle népek jártak oda hozzá állatot adni-venni. A szülém nagyon félt a két kisgyerekkel, amikor az urának el kellett menni a háborúba. Az anyósa adott neki egy sípot. Azt mondta neki, hogy ha valami baj van, akkor álljon ki az utcai ablakba és fújjon bele, akkor ő megy segíteni. Akkor még a Síkon nem voltak meg az utcák, nem voltak házak, rét volt. Az egyik háztól a másikig el lehetett látni. Édesapám akkor volt kilenc esztendős, amikor az apja elveszett a háborúba. Ki▪maradt az iskolából, csak két osztályt járt, mert dolgozni kellett neki a Sümegi szülémmel együtt. Édesapámnak egy öccse volt a János bátyám. A Sümegi szülém emlegette, hogy úgy mentek a Harisadra kapálni, hogy ő vitte a kisebbik gyereket, meg a vizes korsót. A hátán meg a batyut. Édesapám meg húzta maga után a kapát, mert még vinni nem bírta. Nyolcszáz öl földjük volt, amikor oda mentek lakni. A szülém disznókat nevelt, azt adata el, hogy tudjon igát venni. Hadiárva ellátást[3]nem kaptak, mer, úgy ítélték meg, hogy van elég földjük. Azt én már nem tudom, hogy hogyan lett annyi, hogy azét használták-e, aki ott lakott a házba, vagy örökölték az apjuk után a gyerekek. Édesapám korán beletanult a munkába.”

[1] Györkő Ferenc plébános feljegyzései a Bátán történtekről. Forrás: Bátai rk. plébánia irattára

[2] Adatközlő: Jánosi Jánosné (1932), 2010.

[3] A hadigondozási iratok szerint özv. Bocz Pálné részére az özvegyi járadék 1925 évben már folyósítva lett, azonban 1926. február 15-én a 7197/1925. sz. M. E. Rendelet értelmében beszüntettetett, miután vagyonának jövedelme a megélhetését kellőképpen biztosította. Miután azonban a rosszabbodott gazdasági viszonyok között a 8 kat. Hold 622 n öl szántó és rét földje állítása szerint megélhetésére nem elégséges, de meg miután többen is kaptak már özvegyi járadékot a hasonló vagyoni helyzetben lévő hadiözvegyek közül, kérte az özvegyi segély újbóli folyósítását. 1934. március hó 10-én. (forrás: Hadigondozási iratok, Általános leltárkönyv Bátai Tájház 2003. 1344. 1.)

Katonanóták Bari Péter nótáskönyvéből

*

Keresik de, nem lelik a keresztelő levelemet.
Sem a bíró, sem a jegyző nem találja a nevemet.
Majd megtalálja azt első Ferenc Jóska,
Ki elvitet a csatába, nem is hozat onnan vissza.

*

Sírt az anyám, amikor megszülettem,
De még jobban, mikor katona lettem.
Ne sírj anyám, szép a magyar regruta,
Illik neki a nemzeti pántlika.

*

Katona vagy édes fiam, katona,
Rád illik a sárga zsinóros ruha.
Sárga zsinór fekete a közepe,
Ilyen ám a szegény baka élete.

*

Fölmegyek a doberdói nagy hegyre,
Kis bajnétom vágom a levegőbe.
Onnan nézem, merre van a magyar hazám?
Merre sirat engem az édesanyám?
Csillagos ég hol fogok én meghalni?
Hol fog az én piros vérem kifolyni?
Lengyelország közepébe lesz a sírom,
Édesanyám arra kérem, ne sírjon.

*

Kedves édesanyám, ha föl akarsz keresni,
Lengyelország közepébe gyere ki.
Ott találsz egy szomorúfűzfa alatt.
Kedves édesanyám kisírhatod magadat.

*

Áll a hadihajó a Duna közepébe.
Megakadt a csipkebokor tövébe.
A csipkebokrot ki kell vágni,
Had tudjon a hadihajó kijjebb állni,
Had tudjon a bús regruta beszállni.

*

Fiumei kikötőben megállt egy gőzhajó.
Közepébe, négy sarkába nemzeti lobogó.
Fújja a szél, fújja, hazafelé fújja,
Most jönnek a magyar bakák hosszú szabadságra.

*

Gyere pajtás leszerelni, fegyver lesz az első.
Sír a bundás, hull a könnye, mint a záporeső.
Ne sírj bundás, ne sírj, letelik az idő.
Nekem is volt, de már letelt a három esztendő.

*

Széles a Pijava vize keskeny a híd rajta,
Ne menj arra magyar baka, mert leesel róla.
Engedd pajtás, had essek a Pijava vizébe,
Isten tudja, mikor lesz a világháborúnak vége.

*

Ha meghalok a harctéren ki fog megsiratni?
Ki fog az én koporsómra szemfödelet venni?
Köpönyegem lesz nekem a véres szemfödelem
Valahol egy barna kislány majd megsirat engem.

*

Erdő mellett nyírfa kereszt jelzi a síromat,
Valahol egy barna kislány, de sokat megsirat.
Puskagolyó járta át a bánatos szívemet,
Írd meg pajtás a babámnak, ne várjon engemet.

*

Csernovini temető, nyitva a kapuja,
Magyar huszár holttestét most viszik be rajta.
Kis pejlova siratja, hol van az ő gazdája?
Csernovini temetőbe nyugszik a sírjába.
Ágyúgolyó, trombitaszó lesz a búcsúztatója,
Vérrel festett hólepedő lesz a gyászos takarója.

*

Megy a gőzös lefelé, bodor füstje fölfelé,
Azon viszik a levente bakát,
Sok kislánynak a babáját.
Engem babám ne sirass,
Értem könnyet ne hullass.
Hullajtottam én már eleget, tizenhetes teérted

*

Vadkörtefa fehéret virágzik.
Kis pej lovam alatta cikázik.
Cikázz lovam, cikázz utoljára,
Rajtad megyek el Oroszországba.

*

Még azt mondják, ne tartsak szeretetőt,
Jön a muszka, ássa a temetőt.
Ássa meg a jó édesanyjának, anyjának,
Ne pedig egy magyar bakának.

*

Fekete gőzös, jaj de nagyon robogott,
Mikor engem Vásárhelyre behozott.
Fekete gőzös vigyél engem a hazámba,
Sej, had boruljak a kis angyalom vállára.
Hazafelé a harctérről jönnek a katonák,
De sok szőke, barna kislány várja a babáját.
De csak minden huszadiknak jön vissza a párja,
A többi meg ott sorvad a Görbesvarom léniába.

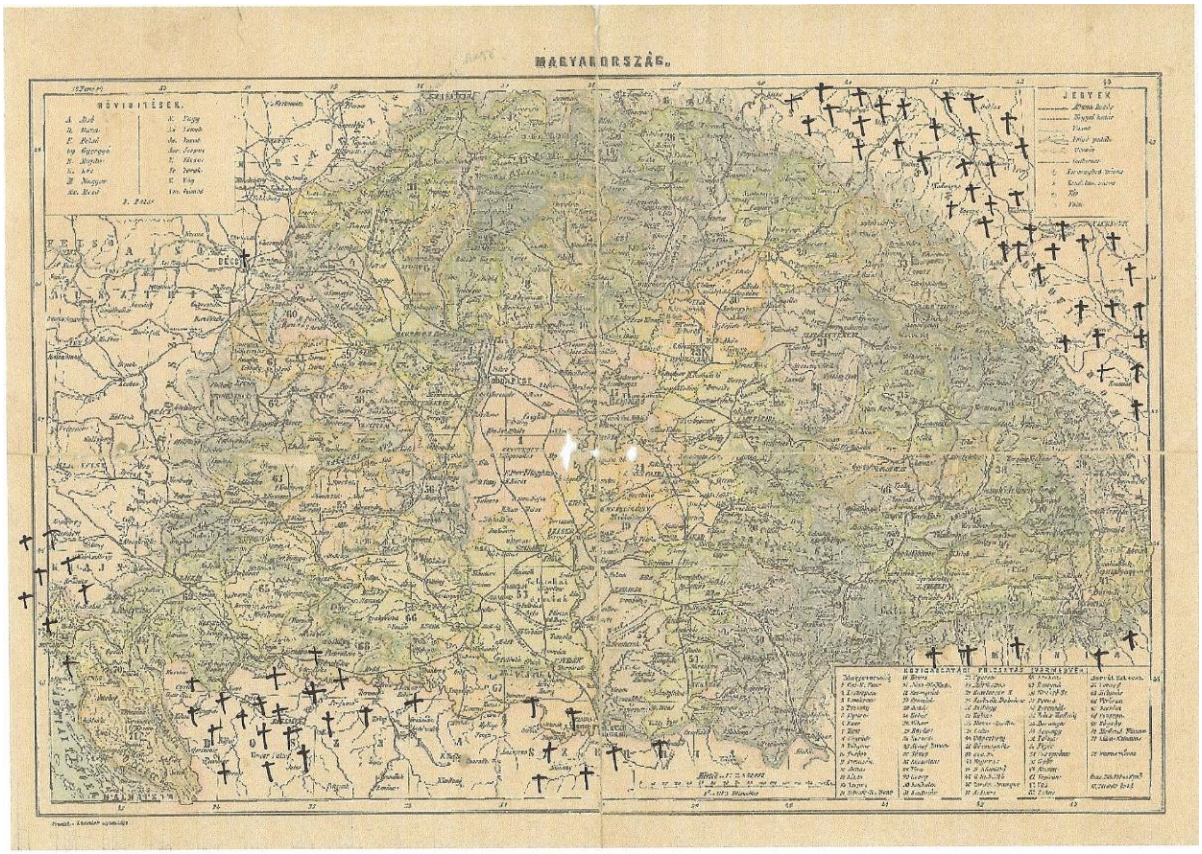
*

A harctéren elesettek az I. világháborúban

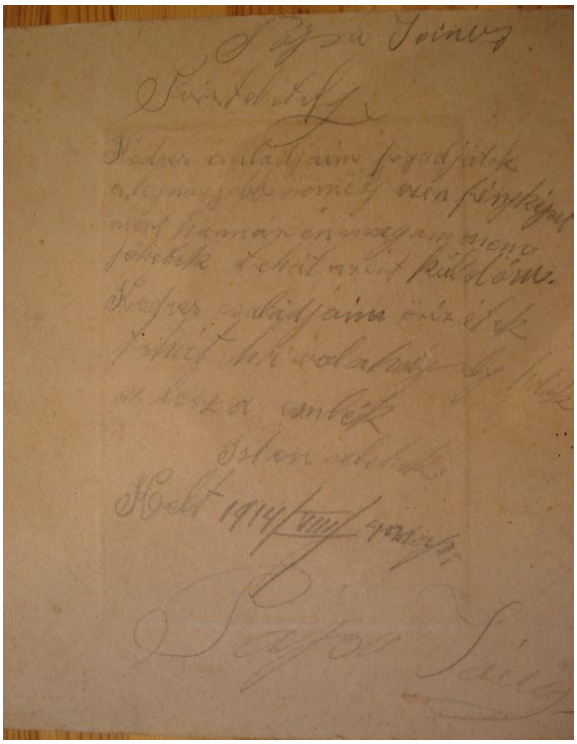
H. Angyó János 23 éves	† 1917 – orosz front
Babos Imre 29 éves	† 1917 – Waschkontz (Bukovina)
Babos Mihály 27 éves	† 1914 – Kavaruska
K. Babos Mihály 27 éves	† 1917 – Oroszország
Bajnok Péter 32 éves	† 1915 – Vizurtini (Osztrák)
Balázs János 29 éves	† 1914 – Túzla (Bosznia)
Balog István 18 éves	† 1916 – Podkomien (Galícia)
Bari Mihály 35 éves	† 1918 – Piave, Velence (Olaszország)
M. Bárdos János 26 éves	† 1920 – olasz harctér
Bocz Pál 30 éves	† 1917 – orosz harctér
Borsi Pál 41 éves	† 1917 – Rosiesti
Csentő Pál 30 éves	† 1920
Dara Ferenc 30 éves	† 1917 – orosz harctér
Decsi János 37 éves	† 1917 – orosz harctér
Dér István 47 éves	† 1920 – orosz harctér
Dér József 27 éves	† 1920
Fekete István 34 éves	† 1915 – Görz (Tengermellék)
Foki István 37 éves	† 1919 – Bijsk (Oroszország, Szibéria)
Gujdovics Antal 41 éves	† 1916 – Rarance
Hegedűs József 38 éves	† 1917
Hegedűs Sándor 33 éves	† 1915 – Bród
Horváth István 34 éves	† 1917 – román harctér
Imrő István 19 éves	† 1915 – Doberdó Gradiska
Imrő József 32 éves	† 1918 – olasz front
Jani György 33 éves	† 1914 – Igristye
Jankovits István 21 éves	† 1917 – román front
Jankovics János 38 éves	† 1916
Kazinczi Máté Mátyás 36 éves	† 1916 – Bieline
Keresztes István 20 éves	† 1917 – Lipote (Románia)

Kis G. Imre 26 éves	† 1917 – orosz harctér
Kis M. János 44 éves	† 1917 – Jasszy (Románia)
Kovács Péter 21 éves	† 1916 – Dunrovó (Oroszország)
Köntös Mihály	† 1915
Kriskó András 41 éves	† 1916 – Máramarossziget
Lukács József 33 éves	† 1917– orosz harctér
Markó János 47 éves	† 1917 – Bukovina
Cs. Markó Mihály 29 éves	† 1917 – orosz harctér
Máté János 22 éves	† 1915 – Tarnova Wisna (Galícia)
Máté János 42 éves	† 1916 – Skrebova (Oroszország)
Molnár János 32 éves	† 1917 – orosz front
Mózes Mihály 36 éves	† 1914 – Plocan
Mracskó István 38 éves	† 1920 – orosz harctér
Nagy János 23 éves	† 1917 – szerb front
Németh Mihály 35 éves	† 1917– orosz harctér
Pécsi József 44 éves	† 1917 – olasz front
Pobrányi Ádám 30 éves	† 1917 – Komorestil (Bukovina)
Rapp József 26 éves	† 1914 – Drozdovice (Galícia)
Rádi Imre 39 éves	† 1918 – Bijks (Oroszország, Szibéria)
Sávics Pál 20 éves	† 1916 – San Martino
Skrevankó Mihály 30 éves	† 1915 – Sapanor (Oroszország)
Sükösdi József 39 éves	† 1917 – orosz harctér
Sükösdi József 48 éves	† 1920 – román front
Sükösdi Mihály 38 éves	† 1915 – olasz front
Sümegi János 21 éves	† 1916 – Menestirzyska (Galícia)
Sümegi K. József 24 éves	† 1914 – Trantenciu (Csehország)
Sümegi Mihály 26 éves	† 1915 – orosz harctér
Gy. Sümegi Mihály 38 éves	† 1917 – olasz front
M. Sümegi Mihály 27 éves	† 1917 – szerb harctér
Sűtő Márton 21 éves	† 1914 – Szercow
Sütő Mihály 26 éves	† 1917 – orosz harctér
Sütő Péter 30 éves	† 1917 – orosz front
Schneider János 27 éves	† 1915 – Batechov (Galícia)

Szabó József 30 éves	† 1918
Szabó Mihály 20 éves	† 1917 – orosz harctér
Szűcs János 26 éves	† 1915 – Ostrozec
Tolnai József 25 éves	† 1915 – Prikut
Tóth Péter 40 éves	† 1917 – orosz harctér
Tóth István 29 éves	† 1920 – orosz front, Galícia
Tóth József 25 éves	† 1917 – orosz harctér
Tóth József 25 éves	† 1920 – orosz front (Galícia)
B. Tóth Mihály 33 éves	† 1920 – olasz harctér
K. Tóth József 50 éves	† 1917 – orosz harctér
L. Tóth Mihály 33 éves	† 1916 – Orlow (Oroszország)
Varga István 25 éves	† 1915 – orosz harctér
Varga János 32 éves	† 1916 – Laporna (Galícia)
Varga János 19 éves	† 1917 – Szybalin (Galícia)
Varga József 41 éves	† 1917 – Lipote (Románia)
Varga Mihály 26 éves	† 1917 – Negrin sziget
Vörös János 30 éves	† 1915 – Bécs (Ausztria)
Wirth József 30 éves	† 1915 – Staol Buzczyce (Galícia)
Zsinkó István 37 éves	† 1917– orosz harctér
Zsinkó József 38 éves	† 1917 – orosz harctér

Kedves családjaim fogadjátok a legnagyobb örömmel ezen fényképet, mert, ha már én magam nem jöhetek, tehát ezért küldöm. Kedves családjaim őrizzétek tehát, ha valahol elveszek ez lesz az emlék. Isten veletek

Kelt 1914. VIII. Pápa János (Bátai Tájház 2003.1389.1.)

Bocz Pál feleségével

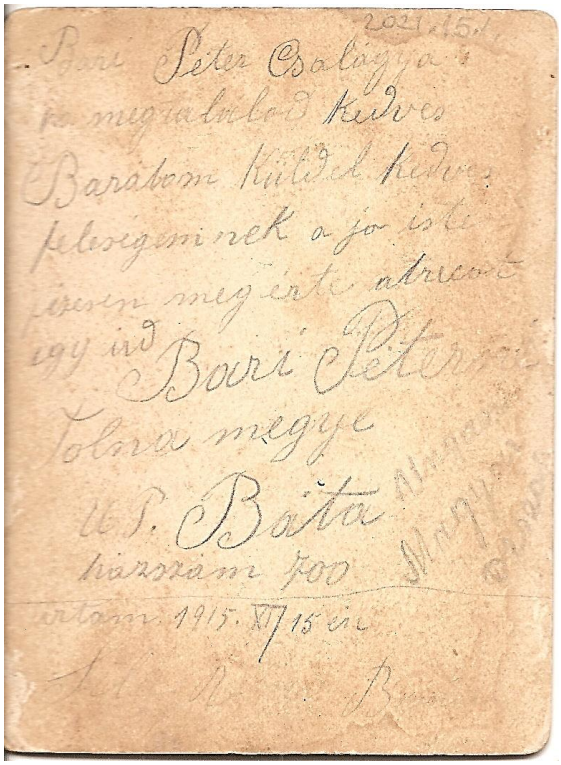
(Bátai Tájház 2003.73.1.)

Bocz Pál és családja

(Bátai Tájház 2003.95.1.)

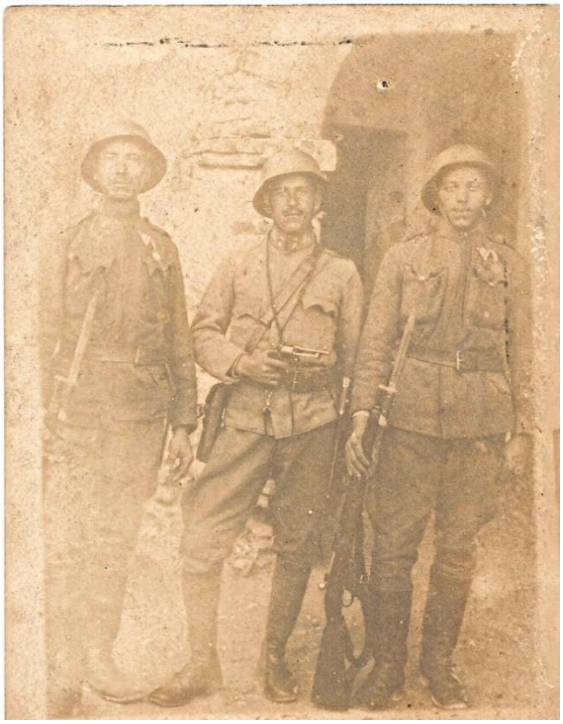

Bari Péter családja. Ha, megtalálod Kedves Barátom, küld, el kedves feleségemnek a jó isten fizessen meg érte. Adressat így írd Bari Péterné Tolna megye UP. Báta házszám 700.Ungarn Magyarország Írtam 1915.XI. 15-én. (Bátai Tájház 2021.15.1.)

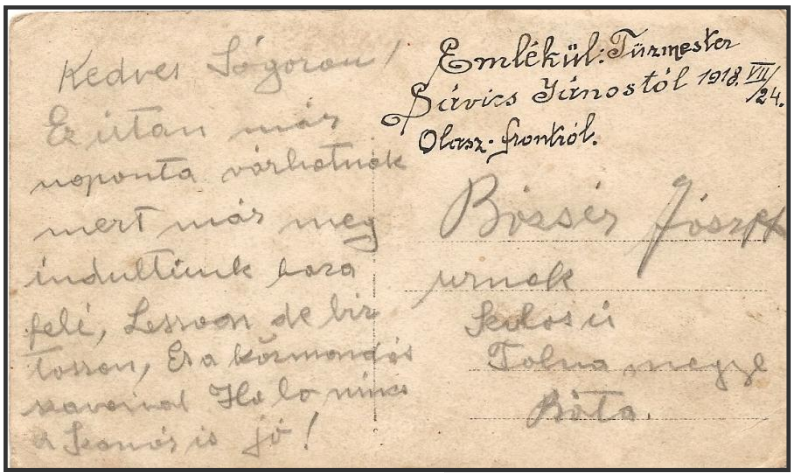

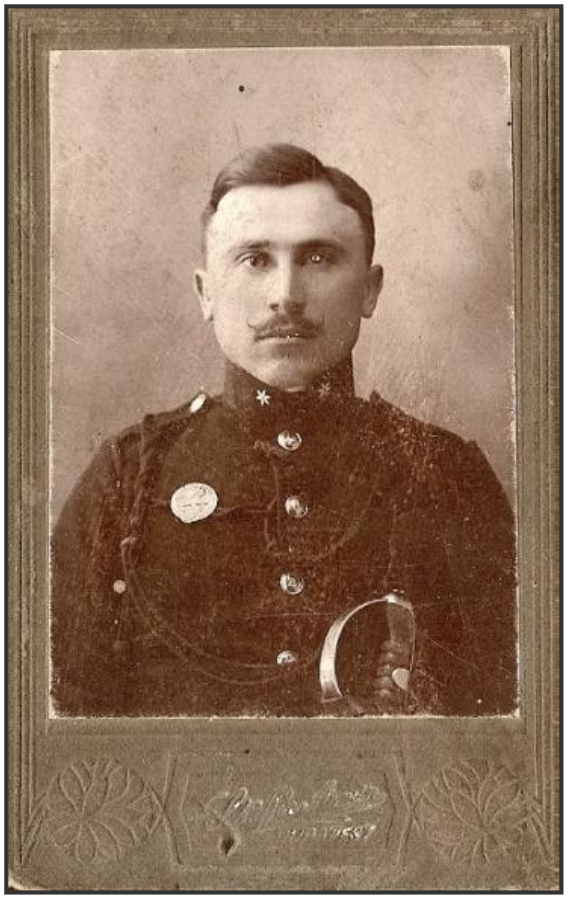
Bozsér József és Angyó István (Bátai Tájház 2021.14.1.)

Katonák (Bátai Tájház 2021.89.1.)

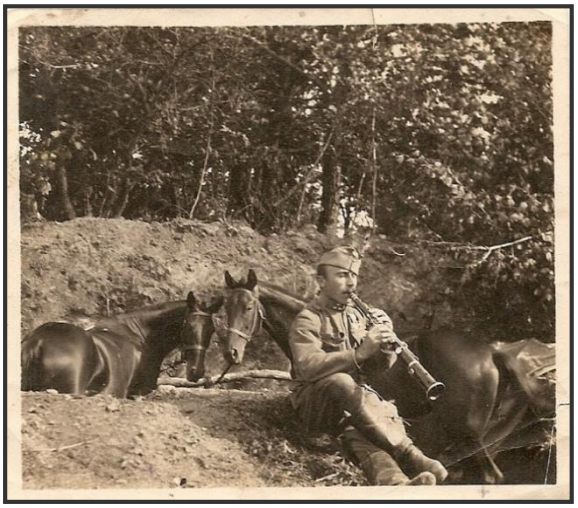

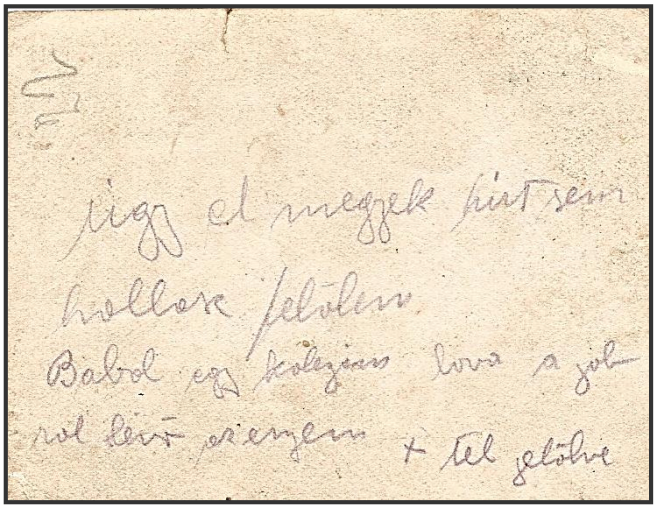
Sávics János
(Bátai Tájház 2007.164.1.)

Kedves Sógorom!

Ezután már naponta várhatnak, mert már meg indultunk haza felé, lassan de biztosan, és a közmondás szavaival Ha ló nincs a szamár is jó!

Emlékül tűzmester
Sávics Jánostól
1918.VII.24.
Olasz frontról
Bozsér József urnak
Szilos u.
Tolna megye
Báta

Sebesültek a hadi kórházban (Bátai Tájház 2003.1429.1.)

Vörös János Bécsben, hadikórházban meghalt katona a ravatalon (Bátai Tájház 2003.103.1.)